

„Застава“ налази сваки дан двапут, а недељом сваког и данима два недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист.)

Издање „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке прете оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

Важне изјаве

једног повереника угарске владе.*)

По одлуци професорског збора српске велике гимназије новосадске, била је у претпрошлу недељу скромна прослава у свечаној дворници гимназијске зграде. А прославила се десетогодишњица професора будимпештанског свеучилишта, господина Едварда Маргалића, повереника угарске владе за нашу новосадску српску велику гимназију.

Др. Маргалић, наиме, десет година већ заступа угарску владу на том нашем заводу и приређена поменута свечаност. А на свечаности тој су учествовали осим дра Маргалића и професорског збора са ученицама гимназијским из виших разреда, још и г. епископ бачки Митрофан, као представник гимназијског патроната и још неки чланови патроната и гимназијског старатељства, даље — по повину од гимназијске управе — управитељ овдашње српске више девојачке школе г. Мита Борђевић и управитељ овдашње српске народне основне школе, К. Миловановић и још неки гости.

Посебно изазванство допратило је дра Маргалића у гимназијску свечану дворницу и ту је слављеника поздравео по дужим смишљеним говором г. Пушибре. У говору том је истакнуто у главним цртама, шта је све чинио и учинио г. др. Маргалић за добро наше гимназије, коју је свагда с великом љубављу пазио. Говор тај је пажљиво саслушан и слављеник је на крају говора поздрављен бурним „живео“ и једном веома лепо отпеваном песмицом од стране гимназијске омладине.

После тога је узео реч г. др. Маргалић, те је у подужем, веома лепом говору изјаснио се, да је ваада и увек искрено на срцу својем носио добро и равнителство наше гимназије, коју и сад од срца воли и волеће и у будуће, а ту љубав своју докаваће и одсад својим делима за добро гимназије. И тај део говора дра Маргалића је веома пажљиво саслушан и прекидан онда онда врло живим одобравањем и равним изразима призивања према слављенику.

Али говор дра Маргалића је имао и своју политичку страну и тај други део говора његова је тек саслушан са пуно пажње и уз врло живо одобравање. А у том делу свога говора, учинио је др. Маргалић веома важне изјаве, које вреди прибележити, утолико пре, што сматрамо г. дра Маргалића не само као важног просветног радника и искреног пријатеља нашег српског народа и његова културна развитка, већ и као важног чиниоца и посредника међу нашом гимназијом и нашим просвет-

ним животом и угарских највиших државних старешина.

Оно, истина и др. Маргалић истиче на прву месту ону повнату савремену лозинку мађарских политичара: *и потребу учења мађарског језика* — али одма затим доказује са пуно ватре и одушевљења *и потребу љубави, која треба једном да завлада међу српским и мађарским народом, као извор за свако добро и сваку срећу свију нас; говорник се даље веома радује, што је нестало старог мрачњачког режима те се политичко обзоре у Угарској почело тако лепо ведрити и обећавати лепше и срећније дане живота по оба народа, које он од срца подједнако воле и поштује; мило му је необично, што ће од сад у бољим политичким приликама још лакше моћи да ради не само на зближењу и на општем културном и просветном пољу и једног и другог народа, него и оном од њега давно жељеном правцу, да држава, као таква, не само не смета народностима у њихову културну и просветну разитку у духу и правцу народних обичаја им и предања, него да и помаже народности у томе по могућству свим силама својима, а све у корист саме земље и домовине нам заједничке. То је била ваздашња његова жеља, за тим и данас топло тежи и у томе правцу ће својски радити у будуће, као што је на томе својски радио и у прошлости, јер само у повољним плодовима таквога рада гледа праву срећу Угарске.*

Др. Маргалић је особито вешт и симпатичан говорник, те је веома пажљиво саслушан уопште а при малочас наведеним својим изјашњењима о народносноном питању — још је и веома бурно поздрављен од свију и свакога.

После овог скромног званичног дела, био је свечан објед у двору г. епископа, на којем је такође пало још пуно лепих здравица у част дра Маргалића, који се и тада много пута у својим одговорима веома повољно изјашњавао о нама Србима уопште. А на политички део говора дра Маргалића, осврнуо се у једној здравици К. Миловановић, који је у главном изрекао признање и лепу хвалу дру Маргалићу, на његову ваздашњем коректном држању према нама Србима уопште и како сматра, да то није ни могло бити друкчије, јер у дру Маргалићу гледа човека потпуно обрзована и у правом смислу речи култивирана, а такав човек не уме бити — шовиниста. Топла му је жеља, да др. Маргалић буде искрен и одан својим свагдашњем начелу љубави и братске слоге међу српским и мађарским народом и онда, кад доспе и на виши положај, који му је у пуном изгледу а у скорој будућности.

Ето тако се извршила ова скромна, али лепа и дром Маргалићем потпуно заслужена про-

слава, коју смо нашла за вредно прибележити и у овом ценићеном листу.

—Н

Избори у Србији.

Из Београда добијамо ове редове:

„Брзојавио сам вам исход избора. У Београду тешко да се избор непоништи, због нередних бирачких спискова. Многи живи гласачи нису уведени; а уведени су мртви и за њих су неки долазили и гласали. Многи пак бесправни гласачи — страни поданици — уведени су и гласали. Множина пак гласача заведена је у 2, 3 па и 4 гласачка еварта и понеки чак и гласали по двапут на два равна гласачка места — еварта — Многи либерали, видећи да не могу успети са својим кандидатима, гласали су за самосталне радикале.

Од поновних избора старији радикали добиће сигурно још у Алексинцу, Пироту и Ужици по 1 посланика свега 3, а у Лесковцу је доста несигурна. Самостални радикали не могу никуда од поновних избора доћи до у Зајечару. Остале ва рошке посланике добиће либерали и напредњаци.

Ја држим да ће по свршетку поновних избора бити овако стање:

Старији радикала 88; млађи радикала 50; националиста 17; напредњака 4 и социјалиста 1.

* * *

„Одјек“ лист млађих радикала брани неуспех своје странке тиме, што је било насиља. Но то се не може примити. Ко хоће да нагони бирача на оно на што бирач нема вољу, ко му прети, против тога ће баш гласати, кад је гласање тајно. Но „Одјек“ пише:

„Преварили смо се. Рачунали смо да је народ после 29. маја постао много јачи храброшћу, и да се више не повија пред полицијским притиском. Данашњи избори показали су да није тако, и да овај весели народ још једнако, и ако у много мањој мери, стрепи од претње и попусти пред насиљем. То није добро али је разумљиво.

Јучерашњи избори најбољи су доказ за лажно тврђење Љ Живковића о непотребности наше групе. Србија је још и сад у времену пре 29. маја, јер је још и сад сила над правом, јер се још и сад агитира ауторитетом круне, и још и сад јавно прети државним ударом, ако влада не добије већину. Промена од 29. маја требала је да буде промена система, а она је постала само промена династије. И данас, као и у прошлости, насиљем се стварају већине; и данас, као и у прошлости, на челу државне управе стоје државни разбојници и

анархисти, који на срћу на права народна и његове слободе.“

„Самоуправа“ орган старих радикала пише:

„Ван сваке је сумње, на пример да је политички положај самосталаца у овој години много гори од онога у прошлој. Прошле године, они су могли давати народу обећања противу којих су њихови противници могли истицати само своју неверицу. Ове године, и по што је народ увидео, да се на самосталска обећања апсолутно не може ослонити, то агитациско средство у њиховим рукама много је изгубило од своје снаге. То је тако јасна и очигледна ствар, да се мора нарочито доказивати.

Поред тога, на лањске изборе самосталци су изашли као нова странка, која своју снагу и способност за управљање државом још није била огледала. У томе погледу, о њима су могли имати тачан суд само људи, који из ближе познају природу и тежбе државних послова, а прост и несобавештен народ могао се и повести за лепим речима самосталских агитатора. Данас, и после потпуне немоћне владавине од једанаест месеци, о државничким „способностима“ самосталаца мора бити начисто све у Србији, што колико толико уме мислити. И само људи, који су из својих политичких комбинација избацали сваки рачун о народној свести, могу још и у таквим приликама рачунати на изборни успех. Таква „рачуница“, нема сумње, врло је далеко од правог демократизма.“

За овим упада и „Самоуправа“ у исту погрешку као и „Одјек“, те беди самосталце да су они вршили насиље, што тиме имају већину општина и судове у рукама. Кад се меће кулица у кутији, то не одлучује.

„Самоуправа“ пише: „Па ипак била су два елемента, на које су самосталци подлагали све своје наде, и чијом су злоупотребом мислили да изврше насиље над народном свешћу. То су општинске управе, које су у самосталским рукама, и независни судови, у које су самосталци раније успела увести велику већину својих присталица. По себи се разуме, да ти чиниоци никад нису кадри превагнути над здравом народном свешћу.“

Ово је писање у први мах. А кад се раскладне изборне страсти, онда надамо се, почеће се мислити о томе, да се сложе оба радикална крила.

Хрватска и Славонија.

Избор посланика у Валпову.

У недељу по подне био је у Валпову велики бирачки збор, на којему је кандидат удружене српско-хрватске опозиције, др. Лор-

*) Случајно закаснило.

кових развио свој програм. Са Лорковићем били су у Валпову и земаљски посланици Поточњак, Шурмин, Бабић Ђалски, Прибићевић и Бањанин. — Др. Лорковић је у своме говору међу осталим рекао, да народ влада, а бан је дужан да извршава вољу земаљског сабора. Сваки је онај — рекао је даље — зликовац, који хоће да наруши и нарушава српско-хрватско братимство. После Лорковића говорили су посланици Шурмин, Бабић, Поточњак, Прибићевић и Бањанин. После њих је говорио и др. Русинић професор на богословији. Оштро је критиковао неке тачке напредњачког програма. На ово му је одма одговорио и то са успехом др. Лорковић. После дра Лорковића устао је парох Јоца Магарашевић, те у име своје и својих изборника топло препоручује кандидатуру дра Лорковића. Сељаци га на то бурно поздрављају вичући му: „Тако говори народни поп!“ Избор Лорковићев држе за сигуран.

Загреб, 12. јуна.

Где је нова влада? У Загребу, а сигурно и по унутрашњости Хрватске и Славоније постали су нестрпељиви. Никако да се именује нова влада (нови одољни предстојници). Сваки час доноси „Обзор“ или други којед лист како ће именовати бити ово дана, или сутра, па ништа. Да је само на томе, то не би много значило. Такве ствари се могу мало и да задрже. Али Куеновци граде из тога вакашњења капитал. Они протурују гласове, како су казали Чаврак и Кршњави ово те ово, а све се своди на неки преокрет и апсолутизам. Овакви људи у ово не верују. Истина, може бити свачега, али да се поврате стара времена, то бити не може.

ВојГрка и Турака — у тамници.

У тамници у Витољу прејуче било је крвава боја између политичких ухапшеника Грка и турских војника. Грци напали, да се турски војници увредљиво понашају према њима и ради тога се побију. Развио се био читав бој, при којему су Турци убили пет Грка, а 38 ранили. Тамнички управник поверуо је истрагу и дозвоа је лечнике из вароши, да лече рањенике. Сви страни конвули после овога крвавог догађаја били су у тамници, да се известе, шта је и ко је изазвао овај бој.

Србин подградоначалник будимпештански.

У јучерањој седници муниципалног одбора престонице Будимпеште обављен је избор подградоначалника. Било је три кандидата: сенатори Јулијен Кун, Карило Восић и др. Јован Васиљевић. Восић је пре избора одступио, те су као кандидати остали само Кун и др. Васиљевић. Гласало је свега 315 представника и од ових је Васиљевић добио 189, а Кун 123 гласа. Велики градоначалник Филеп је према томе прогласио дра Јована Васиљевића за будимпештанског подградоначалника. — Др. Јован Васиљевић је Србин и родио се у Будимпешти, где је свршио

и средње и правне школе. У варошкој служби у Будимпешти служио већ 27 година и познат је као вредан и савестан чиновник. Радујемо се, што је Србин постигао овако висок положај.

Парастос палим официрима у пруском рату.

У петак 16. (29.) јуна 1906. одржаће се свечан парастос у 11 сати пре подне у саборној цркви новосадској у помен погинулих официрима и војницима домаће 6 пешачке пуковније палим 1866 год. под Кенигредом у пруском рату.

Демонстрације трговачких намештеника.

У суботу се поновиле демонстрације трговачких намештеника у Будимпешти. Они траже доцније отварање и раније затварање трговина. Веле да не могу тај претеран рад да издрже, хоће с ногу да спагну. У суботу је једна велика гомила трговачких помоћника у вече у 8 сати прошла Јелисаветиним улицом и молила шефове затворе радње. Неки трговац Ј. Радо и другови био је још дан пре тога потписао свој приставак да ће у 8 сати затварати. Но они нису своју реч одржали, услед чега су помоћници кад су дошли пред њихову радњу, осули каменице и полупали им сва велика окна на излогу, вратима, као и велика огледала у излогу. Полиција је демонстранте разјурала.

У Загребу је такођер истог дана била демонстрација трговачких помоћника ради ранијег затварања радње. У вече су обишли трговачки помоћници загребачке улице, да виде јесу ли радње у одређено време затворене. Где су нашли отворену радњу, упозорили су дотичног трговца и он би затворио радњу. Тако је свуда ишло мирно све до једне трговине у доњој Илици. Дотични трговац је затворио радњу на захтев поворке, али чим се поворка удала, он је опет отворио. У то највећ једна мања поворка, која оспе каменице и полупа сва окна на дућану и трговца рани.

У Броду је завршен страјк и постигнут је овакав споразум: „Све трговине — осим шпедерајских — отвараће се почевши од 1. маја па до 31. августа у 7 сати у јутро, а затвараће се у 8 сати у вече. Шпедерајске трговине отварају се у 6 сати у јутро, а затварају у 8 сати у вече. Од 1. септембра па до 30. априка отвараће се све трговине у 7 сати у јутро, а затварају у 7 сати у вече. Одморно време за ручак траје један сат, за које време имају све радње затворене бити. Изнимка је учињена само за дане вашарске, сајамске и пред норме. — Тиме је у Броду довољно решено по обе странке, те је ухватило чврст темељ, а тиме уједно показан пут и начин за друге помоћнике, који се тим питањем занимају како би га требало решити. — Нема сумње, да је неправда велика отварање трговине још у 4-5 сати, које несити Чивути чине, те тиме држати своје помоћнике као неке робове. Јер која је вајда трговачком помоћнику од лепог пролећа и зеленог парка — кад он из прашице себе у прашну трговину, а из трговине касно под ноћ опет у собу — у кревет. Шетати и ако би хтео да се шета, није у стању, јер је спао с ногу од раневоре до мркла мрака на ногама стојећи.

Мађарска позоришна дружина у Земуну.

У понедељак је отпочела низ својих представа у Земуну мађарска путојућа дружина Ђерија и Халија. Ово је први случај, да су у Земуну примили мађарску дружину. Представа је отворена пророгом, у ком се одушевљено истиче мађарско-српско-хрватско братимство. На крају пролога је управитељ Халми, који је пролог говорио, пољубио заставе: српску, мађарску и хрватску. Кућа је била пуна. „Мађарорсаг“ вели, да је било много угледних Срба и Хрвата, која су одушевљено дружини поздравили. — То је све лево. Него ми смо радознали, хоће ли Мађари ту братску љубав вратити љубављу, па као што мађарска друштва одлазе у Хрватску и Славонију — хоће ли они у интересу тог искреног братства српско-хрватско-мађарског издати дозволу и нашим српским дружинама, да могу давати представе у Угарској.

Крунисање норвешког краља Хакона.

У Дронхтајму је на најсвечанији начин извршено ових дана крунисање норвешког краља и краљице. Немачку је заступао Хајнрих пруски; дански престолонаследник са супругом заступао је Данску; велики кнез Михајло Руски и принцеве од Уелса Енглеску. Осим тога су биле заступљене ове државе: Аустро-Угарска, Француска, Белгија, Холандска, Италија, Шпанија, Португалска, Америка, Јапан и Сијам. Црква у којој је краљ крунисан стара је преко 10 столећа, за које време је трипут рушен и обнављана. При обреду крунисања била су 3 епископа и 50 свештеника. Краља је помазао светим миром епископ дронхтајмски. Он је са министром председником Михелсоном заједно положио краљу круну на главу. За тим су краљу предали скиптар, државну јабуку и државни мач. На исти начин је краљичино крунисање обављено. Народ је побожно посматрао крунисање, у ком није налазио никакве политичке демонстрације, него чисто до свечаности своје самосталне државе.

Како су постали переци.

Кад је Карло велики задобио Саксонце да приме веру хришћанску, они још дуго нису могли да се сасвим одрекну своје пређашње вере и старих обичаја. Још увек су приносили жртве својим старим боговима. При таквим светковинама пекли су неке колаче у облику малог вепца, које су тако волели, да им нико није могао забранити да исте не праве и не једу. Свештенство се онда досети и власт им дозволи да смеју те ко-

лаче пећи, али тако, да у њиховој средини буде увек крст од теста. — Тако постадоше переци.

Брзојави „Застави“.

Отгигли 13. јуна.

Угарска дел гадија.

Веч. У седници угарске делегације изјавио министар председније Векемере, да он у главним питањима не види равлаку мњења. Главно начело провлачи се кроз говоре свију делегата, да се одржи тројни савез и тражи се слободан развитак балканских држава, без икаквих проширења земљишта им. У погледу језика и питања грба изјављује Векемере, да је начелно признат паритет мађарског језика, као и дописивање на мађарском језику грађана са авањима министарствва спољашњих послова. То ће бити и изведено у пракси, само за сада је немогуће. У питању грба становиште Голуховскога је потпуно коректно. То питање треба да реши угарска влада.

Затим је говорио делегат Грга Тупшкан српски (хрватски.) Рекао је да је српска влада вршила своју дужност, када је у тајности држала уговор о царинском савезу са Бугарском. У консулатима нема ниједног ни Хрвата, ни Србина.

ПРОДАЈА БУРАДИ.

Код потписаног имаде на продају **100 КОМАДА БУРАДИ** ●● за транспорт, ●● која су у најбољем стању, здрава, чиста и јака. — Цена стаје 7 круна и 20 потура по 100 литара. I. 756 1-3

ДРАГУТИН ВАРВАРИЋ
у Илоку (Срем).

МИША НИКОЛИЋ

у ИНЂИЈИ (Срем)

потребује за своју трговину једног млађег гвождарског и једног старијег мануфактурског помоћника I. 757 1-3

Потребујем једног млађег

ЂУРЧИЈСКОГ ПОМОЋНИКА.

Ступање одма.

ПЕТАР МИЈАТОВ

I. 754 1-3 Ђурчија, Стари Футог.

ОБЈАВА.

Штованом грађанству као и надлежној околини, част ми је до дозвољног знања ставити, да сам од 1. маја о. г. карловачки дунавски превоз отпочео са

● **ПАРНОМ ЛАЂОМ** ●

руководити, те кроз парни саобраћајни систем надам се, да ће ми за руком поћи све досадашње тешкоће и неприлике, које су служиле за некорист путника и грађанства на упитном превозу отклонити. С тога умољавам штовано грађанство и путнике, да изволу мом подумећу довољно пажње поклонити и мене у мом подумећу подумегати.

На упитном карловачком дунавском превозу вршиће тачну прописовну саобраћајну службу парна лађа без обзира на критично доба, јер ће свакога сата уз врло повољну превозну таксу са штованим путницима Дунав пребродити.

Са особитим поштовањем

Фрањо Ловрековић

закупник карловачког градог дунавског превоза.

515 12-